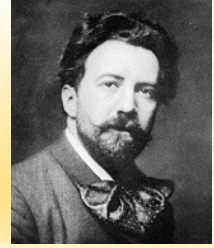

Sir Henry Wood [1869-1944] Fantasia on British Sea Songs

- ▶ Deel 7 Home, Sweet Home [1905]
- ▶ Alle negen delen van de Fantasia

Mensen dromen veel, vaak zelfs meerdere keren per nacht. We zijn ons daarvan meestal niet bewust. Als we wakker worden hebben we aan de meeste dromen geen herinneringen, soms zijn er flarden blijven hangen. Hoe anders was dat voor mij in de nacht van dinsdag 18 september 2018. We staan met de camper aan de zee bij Porto, Portugal. Na een bezoek aan die mooie stad glijd ik die avond weg in een rustige slaap. Die nacht droom ik.

We staan met misschien wel vijftig mensen bij de Plantagekerk in Zwolle, 500 meter van ons huis. Het is een zachte avond, het schemert en het is stil, een enkeling fluistert. Het zal de spanning van het moment zijn. Want we gaan een zangkoor oprichten en ik was gevraagd om voorzitter te zijn. Maar ach, de initiatiefnemer van het koor – de beoogde dirigent – laat op zich wachten. Gelukkig, daar komt hij aangelopen vanuit de Gasthuisstraat. Iemand komt naar me toe en zegt tegen me: “Roel, het is misschien wel goed om te weten: ook hij heeft een zoon verloren.” Dan hoor ik iemand fluiten in de stilte van de avond – een prachtige melodie, het lijkt een lied, misschien wel een Schotse of Ierse traditional, denk ik. De melodie ken ik niet. Het is de dirigent, hij loopt zo langzaam dat hij de hele melodie kan fluiten voor hij bij ons is.

Dan ontwaak ik. Het duurt even voordat het tot me doordringt: wat een zeldzame, mooie droom! Maar waarom had in mijn droom niemand een naam, zelfs de dirigent niet? Was het omdat het om die melodie ging, nergens anders om? Die melodie – ik wil eigenlijk niet weer in slaap vallen want dan zou ik bij het wakker worden deze droom wel eens vergeten kunnen zijn. Ik pak mijn smartphone. Met een slaapdrongen stem zing ik daarom de melodie – als een Lied ohne Worte – en neem dat merkwaardige geluid op. Hoe is het eigenlijk mogelijk dat ik die melodie zonder enige aarzeling helemaal kan zingen? Het is kwart voor vier Portugese tijd. Louise heeft niets gemerkt. Zo is het goed, ik val in een rustige slaap.

Na het ontbijt stuur ik de door mij gezongen melodie naar Martien Hovestad. Hij is dirigent van het Zwols Vocaal Ensemble. Ik hoop dat hij het lied kent. En ja, na enkele uren komt zijn antwoord, hij weet welke melodie ik heb gehoord – wat een wonder: *Home, sweet home*, een zeemanslied dat deel uitmaakt van de *Fantasia on British Sea Songs* van Sir Henry Wood. Ik vind in YouTube die wonderschone opname van een *Last Night of the Proms* in Londen. Opeens weet ik het weer. Ik herken alles. Maar hoe lang is het geleden?

Ooit hoorde ik het lied *Home, sweet home* voor het eerst en het maakte diepe indruk op me door de schoonheid én eenvoud van de melodie, de verklanking van een verlangen naar huis, naar thuis. Het was een melodie om nooit te vergeten. Maar toch gleed het lied – vreemd genoeg – weg uit mijn geheugen. Maar het kwam in een droom weer bij me terug. Voor mij een eeuwig moment!

* * *

Het eeuwige moment – het is de titel van een door Maarten 't Hart in 1983 geschreven en nu nog steeds verkrijgbare essaybundel. In het door recensenten hoog gewaardeerde hoofdessay vertelt hij meeslepend hoe er in zijn eigen leven momenten zijn (geweest) waarin hij kunst en in het bijzonder muziek op een zo intense manier beleefde, dat het moment zijn leven lang, ‘eeuwig,’ onderdeel is van zijn bestaan. Hij probeert in het essay een antwoord te vinden op de vraag waarom mensen naar muziek luisteren en waar nu precies dat 'eeuwige moment' van muziek, van kunst ligt.

Het eeuwige moment – dit begrip werd gemunt door Marcel Proust (1871-12922), een Franse intellectueel, essayist, criticus; hij wordt gerekend tot de grootste romanschrijvers van de twintigste eeuw. In de roman *De kant van Swann* gaat de verteller terug naar zijn jongensjaren en adolescentie, waarbij hij zich spiegelt aan de intrigerende figuur Charles Swann. De verteller beschrijft wat er met Swann gebeurt als die een vioolsonate hoort:

"Misschien omdat hij de muziek niet kende, had deze zo'n overrompelende indruk op hem gemaakt, gevoelens in hem opgewekt, die ondanks de verwardheid ervan, misschien wel de enige zuiver muzikale, grenzeloze, volmaakt oorspronkelijke, niet tot een ander soort te herleiden gevoelens zijn. Een dergelijke ervaring is iets als 'een eeuwig moment'."

Misschien moet je de lange zin twee keer lezen, ik moest dat in elk geval wel. Maar dan is-ie ook heel mooi. Proust beschrijft een unieke ervaring. Herken je het? Heb je het zelf ervaren? Hoe je door de schoonheid van de muziek een eigenlijk niet in woorden te vatten gevoel ervaart?

Het lied *Home, Sweet Home* begon zijn zegetocht 200 jaar geleden. In 1823 schreef de Amerikaanse acteur en toneelschrijver John Howard Payne de tekst voor de opera *Clari, of de Maid of Milan*, met daarin het lied *Home, sweet home*. De melodie werd vervolgens gecomponeerd door de Engelsman Sir Henry Bishop. Nog hetzelfde jaar ging het lied in Winter Tivoli Theatre, Philadelphia in première.

Mid pleasures and palaces though we may roam	An exile from home splendor dazzles in vain
Be it ever so humble, there's no place like home	Oh give me my lowly thatched cottage again
A charm from the skies seems to hallow us there	The birds singing gaily that came at my call
Which seek thro' the world, is ne'er met elsewhere	And gave me the peace of mind dearer than all
Home! Home! Sweet, sweet home!	Home, home! Sweet, sweet home!
There's no place like home!	There's no place like home!

Al snel verscheen het lied als bladmuziek en vloog het over de toonbank. De componist Bishop was een slimme jongen want in 1852 bracht hij het opnieuw uit als een ballade om te zingen in de beroemde saloons in het zuiden van Amerika (klik voor de bladmuziek [hier](#)). Het werd zeer populair tijdens de Amerikaanse Burgeroorlog (1861-1865) en bleef het daarna.

Fameuze artiesten zongen het lied. Zo Vera Lynn in 1941 ([hier](#) op een krakende 78 toeren plaat), Bing Crosby in 1945 ([hier](#)). En hoe bijzonder is het als de sopraan Joan Sutherland het lied in 1990 zingt. Ze is 63 jaar. Ze zingt nog één keer in Sydney – havenstad in haar vaderland Australië – om voorgoed afscheid te nemen van haar publiek: [Home, Sweet Home!](#)

Ook werd de melodie door tal van componisten in een eigen compositie verwerkt. Al in 1827 gebruikt de Zweedse componist Franz Berwald het in het *Andante* van zijn *Konzertstück voor fagot en orkest* ([hier](#) te horen, het begint na 5:32). De operacomponist Donizetti gebruikt de melodie voor zijn opera *Anna Bolena* (1830). In akte 2 klinkt de waanzinaria waarin Anna Bolena een bewerking van de melodie zingt om haar verlangen naar haar ouderlijk huis te onderstrepen (luister en kijk naar een fraaie encenering [hier](#) vanaf 15:22). De Franse componist Alexandre Guilmant laat het lied [hier](#) (na 2:36) op onfranse wijze horen in zijn orgelcompositie *Fantaisie sur deux mélodies anglaises* (opus 42).

Ik zou nog bladzijden kunnen vullen met verwijzingen naar tal van films, b.v. naar de slotscene van *The Wizard of Oz* en naar een musical als *The King and I*.

Zonder twijfel hebben miljoenen mensen de melodie van *Home, sweet home* in hun hart gesloten toen ze ooit een instrumentale versie daarvan live of via de televisie hoorden én zagen tijdens één van de jaarlijkse uitvoering van dit werk is één van de hoogtepunten van de Prom. De Fantasia bestaat uit een bewerking van negen zeeliederen, waarvan enkele vol (teveel) chauvinistisch sentiment. In andere liederen hoor je het verdriet om op zee gestorvenen. Maar er klinkt ook volop zeemanspret en verlangen naar huis. Je moet het hele werk horen om te ervaren hoe bijzonder *Home, sweet home* daarin past. Beleef het mee. Alleen al de blazers aan het begin, de cellosolo na 1:55 en dan na circa 8:35 minuten het weergaloze en voor mij mooiste lied *Home, sweet home* -wat een melodie, wat een schitterende hobosolo in combinatie met harpakkoorden. En ja, dat meeneurieën en die verkleedpartijen: ze vormen een *Prom*straditie bij uitstek.

In mijn hart zingt nu de melodie van *Home sweet home*. Een zeemanslied vol verlangen naar huis; een herinnering aan de droom waarin deze melodie voor mij aan de zee van vergetelheid werd ontrukkt.